

Սակայն, չըջանային նոր կազմակերպութիւնը յաջողութիւն չունեցաւ. փաստօրէն Ղարաբաղն ու Զանգեզուրը ապրում էին առանձին, իրարից կտրուած, և Զանգեզուրի կացութիւնը երթալով վատանում էր: Մի կողմից նիւթական ու պարենաւորման սուր տազնապը, միւս կողմից՝ հողային վէճերը, հայ-թրքական յարաբերութիւնների լարելը — այս ամենը անհրաժեշտ դարձրին աւելի ուժեղ իշխանութեան ստեղծումը: Օգոստ. 15-ին գումարուց համազանգեզուրեան գործադիր կոմիտէի նիստը՝ բաղկացած 31ական հայ ու թուրք պատգամաւորներից, որոնք ընտրուել էին Օգակոմի ներկայացուցիչների ղեկավարութեամբ, գաւառի 31 գիւղախմբերից: Հայ պատգամաւորներից 24 դաշնակցականներ էին, մնացած 7ը՝ սոց. — դեմոկրատ, սոց. — յեղափոխական և այլն: Թուրքերից՝ 28 մուսաւաթական և 3ը՝ սոց. — դեմոկրատ:

Ց օրւայ նիստերի ընթացքում լուծւեցին գաւառին վերաբերող խընդիրները և ընտրուեց 4 հոգինոց մի դիւան, 7 անդամներից հողային կոմիտէ, գաւառապետ, օգնական, չըջանների ոստիկանապետներ, որոնք և կազմեցին գաւառի իշխանութիւնը՝ դիւանի վերին հսկողութեան տակ: Դիւանի նախագահ ընտրուեց Նազար բէգ Սուլթանովը, փոխ-նախագահ՝ Յ. Տէրունին, հողային կոմիտէի ղեկավար՝ Արշ. Շիրինեանը և Մ. Հ. բէգ Խոջահանսկին, գաւառապետ՝ Մեսրոպ բէգ Սարատիկեանը, օգնական՝ Խանլար բէգը:

Գործադիր կոմիտէի նիստերի ժամանակ տեղի ունեցաւ կրքոտ պայքար, մասնաւորապէս, մուսաւաթականների կողմից, որոնք աշխատում էին իշխանութիւնը առնել իրենց ձեռքը: Այդ պայքարը, Ձալիլ բէգ Սուլթանովի գլխաւորութեամբ, շարունակեց դուրսն էլ և ծայր-աստիճան սրեց հայ-թրքական յարաբերութիւնները: Դրան նպաստում էին և բախումները թուրք քոչւորների և տեղական հայ ու ռուս գիւղացիների միջև: Տեղական թուրքերը բռնում էին քոչւորների կողմը, որից առաջ էին գալիս ընդհարումներ և տեղական հայերի ու թուրքերի միջև: Սեպտեմբերին աղուղի-վաղուղեցի թուրքերի ձեռքով սպանւեցին մի քանի սիսեանցիներ: Երթեկութիւնը խանգարուեց. ճանապարհները դարձան վտանգաւոր:

Գործերը էլ աւելի խճճւեցին, երբ թուրքերը Զանգեզուրի թրքական մասը յայտարարեցին Գորիսից անկախ, և Դոնդարլու գիւղում կազմեցին առանձին կառավարութիւն՝ Մահմետական Կոմիտէ անունով՝ Ձալիլ բէգի նախագահութեամբ: Թրքական չըջանների հայերը տեղափոխւեցին հայկական վայրեր. Գորիսից թուրքերը քաշւեցին թրքական չըջանները: Փաստօրէն Զանգեզուրը բաժանուեց երկու, իրարից անկախ մասերի: Նոյեմբեր ամսից լուծւեց և Գործադիր Կոմիտէի դիւանը, պետական հիմնարկութիւնները փակւեցին, գաւառապետը քաշւեց գործից, և ամէն բան խառնուեց իրար:

Այսպէս տեւեց դրութիւնը մինչև 1918թ. յունւարի վերջերը: Յունւ. 25-ին Գորիսում կազմուեց 18 հոգինոց միջկուսակցական մի խորհուրդ — 9 դաշնակցական և 9 միւս կուսակցութիւններից — որը աշխատեց կազմակեր-